

Analyse | kraka

8. marts 2016

Hvor udbredt er kønsdiskrimination i Danmark?

Af Nicolai Kaarsen

Den 8. marts er det kvindernes internationale kampdag. Men hvordan forholder det sig egentligt med ligestillingen i Danmark? Dette notat gør status på opfattelsen af kønsdiskrimination i Danmark og i Europa. Hvor udbredt synes danskerne kønsdiskrimination er sammenlignet med indbyggere i andre europæiske lande? Hvad er egentlig danskernes syn på kønsroller? Og hvor mange danskere har oplevet diskrimination på baggrund af deres køn?

- 25 pct. af danskerne synes, kønsdiskrimination er rimelig udbredt eller meget udbredt i Danmark. Dette tal er lavt sammenlignet med andre lande. Således ligger Danmark på en 25.-plads ud af 30 lande.
- Til trods for dette ligger Danmark over gennemsnittet af EU-lande, når det kommer til konkrete oplevelser med kønsdiskrimination. 3,2 pct. af danskere har oplevet at blive diskrimineret på baggrund af deres køn i løbet af året forud for undersøgelsen, hvilket placerer Danmark på en 11. plads ud af 30 lande. Målt ved andelen, der har oplevet at *andre* personer bliver kønsdiskrimineret, ligger Danmark nr. 6 ud af 30.
- Danskerne har et meget lidt traditionelt syn på kønsroller sammenlignet med andre lande: Danmark ligger nr. 29 ud af 30, og overgås således kun af svenskerne. I analysen måles syn på kønsroller på svar på fem spørgsmål vedrørende mænd og kvinders rolle i samfundet og familien. Synet på kønsroller kan påvirke barren for, hvornår en handling eller et udsagn opfattes som diskriminerende og dermed andelen, der har haft konkrete oplevelser med kønsdiskrimination.

Kontakt

Økonom, Ph.D.
Nicolai Kaarsen
Tlf. 4297 9626
E-mail nk@kraka.org

1. Opfattelse af diskrimination i samfundet

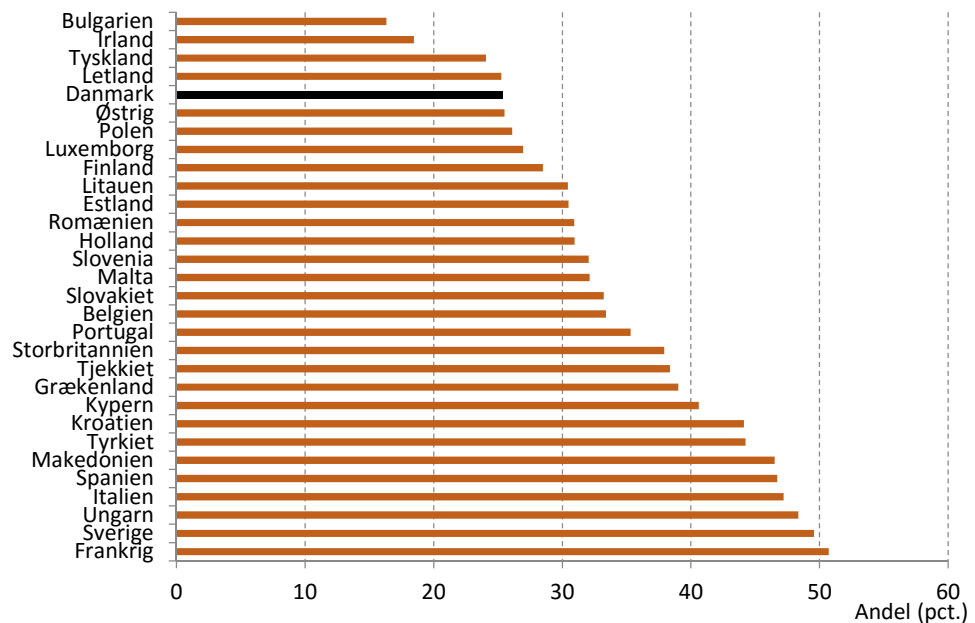
Eurobarometer

EU-kommissionen foranstalter hvert år en række spørgeundersøgelser til omtrent 1000 personer i hvert medlemsland – det såkaldte Eurobarometer. Her undersøges f.eks. holdninger til EU, politik og livskvalitet. Tre af de senere runder indeholder desuden en række spørgsmål om diskrimination, bl.a. følgende spørgsmål: "Kan du fortælle mig for hver af de følgende former for diskrimination, om den, efter din mening, er meget udbredt, rimeligt udbredt, rimelig sjælden eller meget sjælden i Danmark?" Herefter gives en række valgmuligheder, heriblandt "diskrimination på baggrund af køn".¹

Få danskere synes kønsdiskrimination er udbredt

Sammenlignet med andre lande er der relativt få danskere, der synes, at diskrimination er "meget udbredt" eller "rimelig udbredt" i Danmark, jf. Figur 1. Ud af de 30 lande, der indgår, har Danmark den femte-laveste andel på 25 pct. Sverige og Frankrig ligger i top – her synes omtrent halvdelen af befolkningen, at diskrimination er enten "meget udbredt" eller "rimelig udbredt".

Figur 1 Andelen, der synes, at kønsdiskrimination er "meget udbredt" eller "rimelig udbredt"

Anm.: Andelen er beregnet på baggrund af mikrodata fra 2008, 2009 og 2012. Der er anvendt Eurobarometers vægte til at beregne summeringer på landsplan. Se boks 1 for yderligere beskrivelse af data.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurobarometer 69.1 (2008), 71.2 (2009) og 77.4 (2012). Se boks 1 for nærmere kildehenvisninger.

European Social Survey

I en anden spørgeskemaundersøgelse blandt Europæiske lande, European Social Survey, stilles der også spørgsmål til, hvor udbredt diskrimination er i samfundet. Her lyder et spørgsmål: "Vil du beskrive dig selv som tilhørende en gruppe, der diskrimineres imod i Danmark?" Derefter stilles det opfølgende spørgsmål: "Af hvilke grunde diskrimineres den gruppe, du tilhører?" En af svarmulighederne er "køn". Sammenlignet med ovennævnte spørgsmål fra Eurobarometer, er det altså respondentens gruppe, der spørges specifikt ind til. Dermed belyser spørgsmålet eksempelvis ikke mænds holdning til diskrimination mod

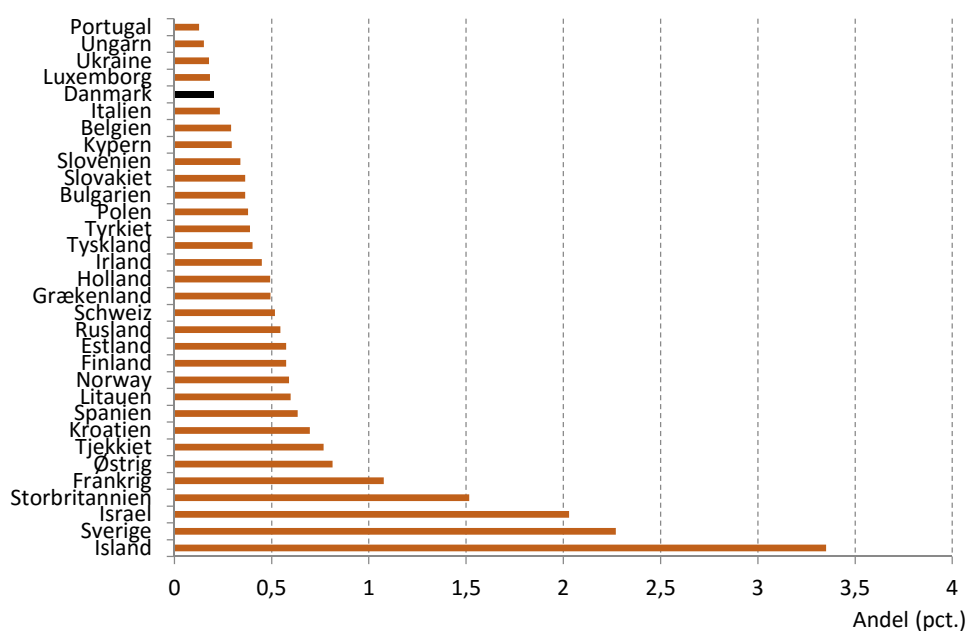
¹ Se boks 1 for nærmere beskrivelse af spørgeundersøgelserne.

kvinder. Derudover er det et ja/nej-spørgsmål, hvorimod svarmulighederne i ovenstående spørgsmål fra Eurobarometer er graduerede.

Få danskere oplever diskrimination mod deres køn generelt

Andelen er danskere, der oplever, at der diskrimineres mod deres køn generelt i Danmark ligger på 0,2 pct., hvilket er lavt sammenlignet med andre lande, jf. Figur 2. Danmark har den femte-laveste andel – denne gang ud af en gruppe på 32 lande, der også omfatter ikke-EU lande som Norge, Rusland og Israel. Island har den højeste andel og Sverige den næsthøjeste. På trods af de førnævnte forskelle i metode og spørgsmål er Danmark altså placeret nogenlunde samme sted i begge undersøgelser.

Figur 2 Andelen, der oplever, at der diskrimineres mod deres køn i det pågældende land

Anm.: Andelen er beregnet på baggrund af mikrodata fra 6 runder af European Social Survey fra 2002 til 2012. Der er anvendt European Social Survey's såkaldte post stratification vægte til at beregne summeringer på landsplan. Hvis man i stedet anvender de såkaldte design vægte, fås nogenlunde samme resultat. Se boks 2 for yderligere beskrivelse af data.

Kilde: Beregnet på baggrund af mikrodata fra European Social Survey, runde 1-6.

Boks 1 Datagrundlag – eurobarometer

Europakommissionen laver hvert år et antal spørgeskemaundersøgelser i medlemslandene, kaldet Eurobarometer. Her undersøges borgernes holdninger til EU, livstilfredshed, økonomi, mv. gennem personlige interviews. I undersøgelserne indgår typisk omkring 1000 repræsentativt udvalgte respondenter pr. land. Der indgår kun personer, der er 15 år eller ældre.

I denne analyse anvendes mikrodata fra Eurobarometer 69.1 (2008), 71.2 (2009) og 77.4 (2012). Data kan downloades fra <http://www.gesis.org/en/eurobarometer/data-access/>. Denne hjemmeside indeholder også nærmere beskrivelse af hvert datasæt samt spørgeskemaerne på originalprog.

Ved alle beregninger anvendes de vægte, der også benyttes af Eurobarometer til at aggregere på landsplan. Idéen ved at benytte tre datasæt, der tidsmæssigt ligger tæt på hinanden er, at usikkerheden på beregningen af de andelene bliver mindre når man har 3000 respondenter sammenlignet med 1000. Det er særligt vigtigt, når det gælder spørgsmålene om personlige oplevelser med diskrimination, hvor andelene typisk er lave.

I afsnit 2, hvor holdningerne til kønsroller belyses, er der anvendt data fra Eurobarometer 82.4 (2014). Denne runde af Eurobarometer er relativt ny, så mikrodata ikke er tilgængeligt endnu. Derfor anvendes de aggregerede størrelser fra rapporten "Special Eurobarometer 428 – Gender Equality", som kan downloades her: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_439_420_en.htm.

2. Holdninger til kønsroller**Holdninger til kønsroller**

Spørgeskemaundersøgelsen Eurobarometer fra december 2014 omhandlede bl.a. holdningerne til mænd og kvinders rolle i samfundet og i familien. De blev belyst ved at opstille fem stereotypiske eller ikke-stereotypiske udsagn hvortil respondenter enten kunne svare "meget enig", "rimelig enig", "rimelig uenig" eller "meget uenig".

Fem udsagn

De fem udsagn er:

1. *"Helt generelt lider familielivet under det, når moderen har fuldtidsjob"*. (Enig = traditionel)
2. *"Der burde være flere mandlige ansatte inden for børnepasning, f.eks. i vuggestuer og børnehaver"*. (Uenig = traditionel)
3. *"Mænd er generelt mindre kompetente til at udføre opgaver i husholdningen end kvinder"*. (Enig = traditionel)
4. *"En far er nødt til at prioritere sin karriere højere end pasning af små børn"*. (Enig = traditionel)
5. *"Kvinder er mindre villige end mænd til at skabe en karriere"* (Enig = traditionel).

Syn på kønsroller

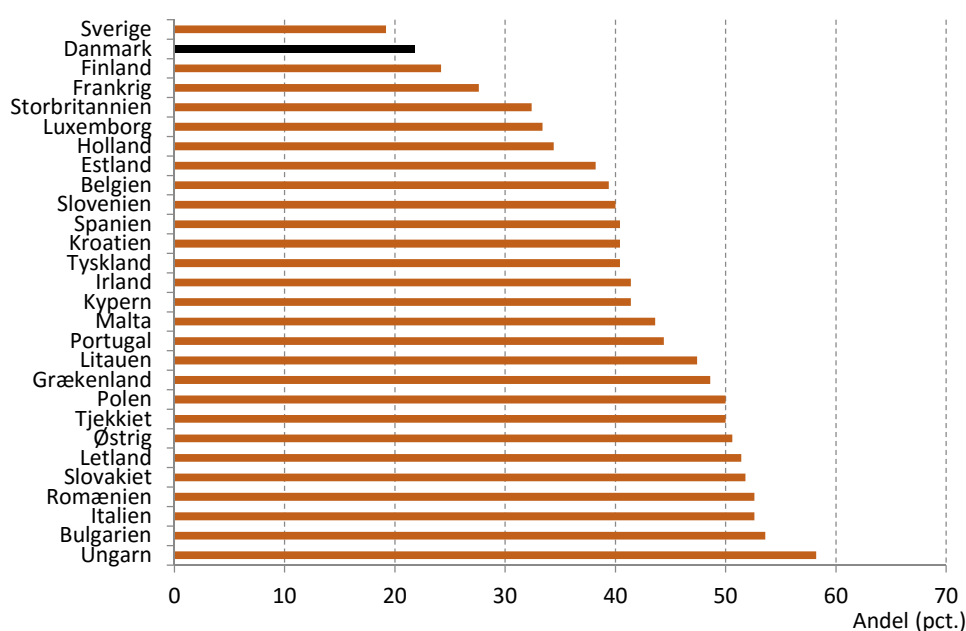
I denne analyse defineres et traditionelt syn på kønsroller som en holdning ifølge hvilken, at mænd hører til på arbejdsmarkedet og kvinder skal varetage børnepasning og andre familierelaterede opgaver. Udfør hvert udsagn er der angivet, hvorledes en respondent med et traditionelt kønsrollemønster typisk vil svare. Hvis respondenter eksempelvis er

enig i det første udsagn og uenig i det andet, tyder det på, at vedkommende har en traditionel opfattelse. For at få et samlet mål for holdningen til kønsroller tages gennemsnittet over de fem spørgsmål af andelen af respondenter, hvis svar følger en traditionel kønsopfattelse.

Danskere har et meget lidt traditionelt syn på kønsroller

Sammenlignet med andre lande har danskere et meget lidt traditionelt syn på kønsroller, jf. Figur 3. Andelen, hvis svar følger en traditionel opfattelse ligger på 22 pct., hvilket er noget lavere end gennemsnittet af lande på 42 pct. Dermed har Danmark den næstlaveste andel. Sverige har den laveste på 19 pct.

Figur 3 Andelen hvis svar følger et traditionelt syn på kønsroller – gennemsnit af svar på fem spørgsmål, 2014

Anm.: Andelen er beregnet på baggrund af svar på fem spørgsmål om mænds og kvinders rolle i familien og samfundet. Se hovedteksten for detaljer omkring beregningen og spørgsmålene.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Eurobarometer 82.4 (2014). Se boks 1 for nærmere kildehenvisninger.

3. Oplevelser med kønsdiskrimination

Personlige oplevelser med kønsdiskrimination

Befolkningens vurdering af hvor udbredt kønsdiskrimination er, og hvor udbredt det rent faktisk er i virkeligheden er to forskellige ting. For at afdække hvor mange der personligt har oplevet diskrimination, indgår følgende spørgsmål i tre runder af Eurobarometeret: "Har du inden for de seneste 12 måneder personligt følt dig udsat for diskrimination eller chikane på baggrund af en eller flere af følgende årsager?" I det følgende bruges andelen, der har svaret "køn", til at undersøge hvor udbredt kønsdiskrimination er i Danmark.

Danmark 11 ud af 30

3,3 pct. af de adspurgte danskere har oplevet kønsdiskrimination inden for de seneste 12 måneder. Dermed ligger Danmark nr. 11 ud af 30 hvad angår kønsdiskrimination. Sverige ligger igen i top med en andel på 6,3 pct. Omtrent 80 pct. af dem, der har oplevet at blive kønsdiskrimineret i Danmark, er kvinder. Hvis man beregner andelen af kvinder, der har oplevet kønsdiskrimination, ligger Danmark på en 10. plads med 5,2 pct.

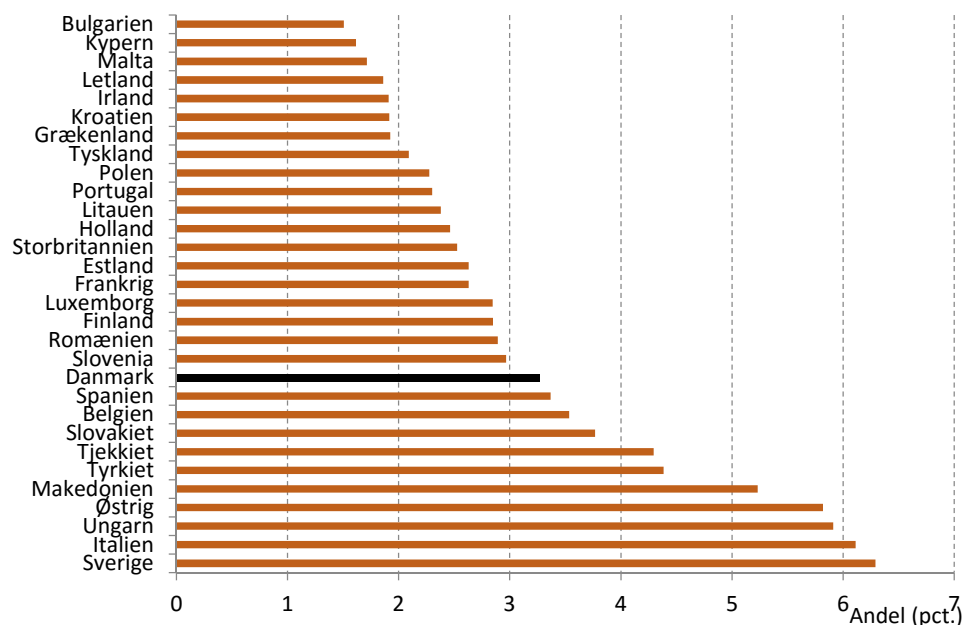
Boks 2 Datagrundlag: European Social Survey

European Social Survey (ESS) er en række spørgeskemaundersøgelser som finansieres af EU Kommissionen og pt. administreres af en række forskere fra City University London. Hovedformålet er at indsamle viden om holdninger og værdier i forskellige europæiske lande. Undersøgelsen udføres ved personlige interviews som typisk varer en time.

Den første runde af ESS er fra 2002, herefter har der været udført en runde hvert andet år. I alt 30 lande har deltaget i mindst én runde. Danmark har deltaget i samtlige. I denne analyse anvendes mikrodata fra de første 6 runder som kan downloades på <http://www.europeansocialsurvey.org/>, der også indeholder dokumentation og spørgeskemaerne på originalprog. Data fra 7. runde i 2014 er endnu ikke tilgængeligt. I denne analyse tages gennemsnit på tværs af alle runderne uden hensyn til, om det pågældende land har deltaget en eller flere gange. Resultaterne afspejler således holdningerne i årene 2002-2012.

For hvert land udvælges et tilfældigt udsnit af landets indbyggere, der er 15 år eller ældre. Der er typisk 1500-2000 respondenter i hvert land i hver runde (i Danmark typisk omkring 1500), og der sigtes efter en responsrate på mindst 70 pct. I denne analyse anvendes de såkaldte design vægte, som ESS har konstrueret, til at beregne summeringer på landsplan. Resultaterne er ens, hvis man anvender de såkaldte post stratifikations-vægte. En nærmere beskrivelse af vægtene kan findes i papiret "Weighting European Social Survey Data", som kan downloades fra ESS' hjemmeside.

Figur 4 Andelen, der har oplevet at blive diskrimineret på baggrund af deres køn, i løbet af året inden undersøgelsen fandt sted

Anm.: Andelen er beregnet på baggrund af mikrodata fra 2008, 2009 og 2012. Der er anvendt Eurobarometers vægte til at beregne summeringer på landsplan. Se boks 1 for yderligere beskrivelse af data.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurobarometer 69.1 (2008), 71.2 (2009) og 77.4 (2012). Se boks 1 for nærmere kildehenvisninger.

Oplevelser af at andre diskrimineres

Et potentielt problem ved at måle udbredelsen af kønsdiskrimination ved antallet af personlige oplevelser er, at der er relativt få personlige oplevelser, hvilket medfører statistisk usikkerhed. En anden måde at undersøge oplevelser med diskrimination er ved at spørge ind til situationer, hvor andre diskrimineres. Dermed bliver andelen der svarer bekræftende højere og usikkerheden mindre end i spørgsmålet om personlig diskrimination. Det belyses i Eurobarometer ved følgende spørgsmål: *"Har du inden for de seneste 12 måneder overværet eller hørt om, at en person blev udsat for diskrimination eller chikane på baggrund af en eller flere af følgende årsager?"* Igen benyttes andelen, der svarer "køn".

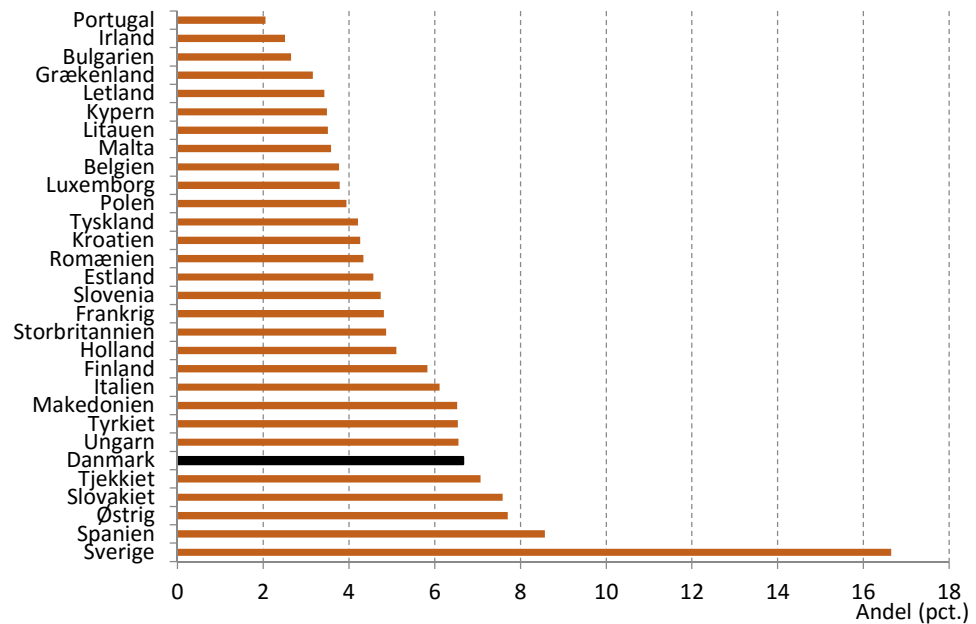
Danmark 6 ud af 30

6,7 pct. af de adspurgte danskere overværet eller hørt om, at andre bliver kønsdiskrimineret i løbet af året inden undersøgelsen fandt sted. Dermed ligger Danmark på en 6. plads ud af 30 lande. Sverige er igen i top med 16,6 pct. – næsten dobbelt så høj en andel som Spanien, der bestrider andenpladsen.

Opfattelse af hvor udbredt diskrimination er vs. konkrete oplevelser

Danmark ligger altså relativt højt på listen, hvad angår oplevelser med kønsdiskrimination, selvom få danskere synes det er udbredt. Det kan f.eks. skyldes, at flertallet af danskere ikke har tilstrækkelig kendskab til, hvor ofte diskrimination forekommer. Men det kan også skyldes, at der er en polarisering i samfundet, således at en mindre gruppe har en relativt lav tærskel for, hvad de opfatter som diskrimination, og derfor registrerer mange oplevelser, mens det større flertal har en højere tærskel for, hvad de oplever som diskrimination, og derfor ikke mener at anerkender mindretallets oplevelser med diskrimination.

Figur 5 Andelen, der har overværet eller hørt om, at andre bliver diskrimineret på baggrund af deres køn, i løbet af året inden undersøgelsen fandt sted

Anm.: Andelen er beregnet på baggrund af mikrodata fra 2008, 2009 og 2012. Der er anvendt Eurobarometers vægte til at beregne summeringer på landsplan. Se boks 1 for yderligere beskrivelse af data.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurobarometer 69.1 (2008), 71.2 (2009) og 77.4 (2012). Se boks 1 for nærmere kildehenvisninger.

Syn på kønsroller og omfanget af diskrimination

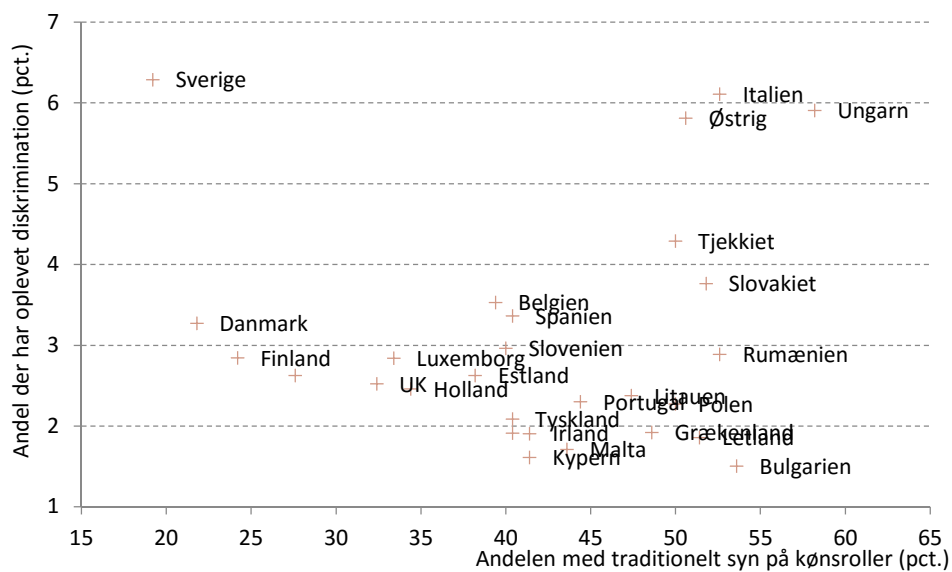
På tværs af lande er der ingen klar sammenhæng mellem andelen, der har oplevet kønsdiskrimination og syn på kønsroller, jf. Figur 5.² I nogle lande med et relativt traditionelt syn på kønsroller er kønsdiskrimination udbredt (eksempelvis Østrig, Italien og Ungarn), i andre er det knap så udbredt (f.eks. Grækenland, Letland og Bulgarien). En mulig forklaring er, at der i den første type lande eksisterer en mindre gruppe, der har et utraditionelt syn på kønsroller og som føler sig diskrimineret af det traditionelt-tænkende flertal. Hvis stort set hele befolkningen i et land har et traditionelt syn på kønsroller, er der ingen, der føler sig diskrimineret.

Moderne kønssyn kan betyde lav barre

På trods af at svenskerne har det mindst traditionelle syn på kønsroller, har de den højeste andel, der har oplevet diskrimination. Danmark og Finland ligger på gennemsnittet mht. forekomsten af kønsdiskrimination, hvilket kan være overraskende givet at synet på kønsroller i begge lande er meget lidt traditionelt. Det kan afspejle, at barren for hvad der opfattes som diskrimination er lav i disse lande, hvorfor der er flere der oplever diskrimination.

² I mere tekniske termer: Hældningen fra en OLS-regression er statistisk insignifikant og R^2 er 0,0015.

Figur 6 Andelen der har oplevet at blive diskrimineret på baggrund af deres køn og andelen med traditionelt syn på kønsroller

Anm.: Andelen der har oplevet diskrimination er beregnet på baggrund af mikrodata fra 2008, 2009 og 2012. Der er anvendt Eurobarometers vægte til at beregne summeringer på landsplan. Andelen hvis svar følger et traditionelt syn på kønsroller er beregnet på baggrund af svar på fem spørgsmål om mænds og kvinders rolle i familien og samfundet. Se afsnit 2 ovenfor for detaljer omkring beregningen og spørgsmålene. Se også boks 1 for yderligere beskrivelse af data.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurobarometer 69.1 (2008), 71.2 (2009) og 77.4 (2012) og aggregeret data fra Eurobarometer 82.4 (2014). Se boks 1 for nærmere kildehenvisninger.